

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

БЕДРИНЕЦЬ М. Д.

УДК 336.113

Бедриниць М. Д. Ефективність діяльності суб'єктів підприємництва в сучасних умовах господарювання

Досліджено поняття «суб'єкт господарювання» та «ефективність господарської діяльності підприємства». Сформоване власне визначення ефективності підприємства, яке являє собою комплексну оцінку кінцевих результатів використання основних і оборотних фондів, трудових і фінансових ресурсів та нематеріальних активів. У статті розглянуто систему показників, що використовуються для оцінки ефективності господарської діяльності суб'єктів підприємництва. Відображено основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва України в 2008 – 2011 рр. Наведено розрахунки відносних показників ділової активності підприємств України. Визначено причини погіршення оцінки ділової активності. Розкрито найбільш збиткові сфери господарської діяльності підприємств. Обґрунтовано основні інструменти підвищення ефективності діяльності підприємства. Автором запропоновано систему показників для аналізу ефективності виробничо-господарської діяльності підприємств, яка чітко та більш повно визначає сутність виробничого процесу. Зроблено висновок, що на підприємствах та інших організаціях і фірмах економічний аналіз має проводитись не менше одного разу на рік і в установленому вигляді, результати аналізу повинні доповнювати звіти підприємства, підготовлені для податкової інспекції та органів статистики. У цих компетентних інспекціях повинна звірятися достовірність і об'єктивність аналізу. Фірми, які не забезпечили об'єктивного вивчення своєї діяльності, повинні припинити роботу.

Ключові слова: суб'єкт господарювання, підприємство, підприємництво, ефективність діяльності.

Рис.: 2. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 14.

Бедриниць Мирослава Дмитрівна – кандидат економічних наук, доцент, заступник завідувача кафедри фінансів, Національний університет державної податкової служби України (вул. Карла Маркса, 31, м. Ірпінь, Київська обл., 08201, Україна)

E-mail: oksana_skvur@mail.ru

УДК 336.113

UDC 336.113

Бедриниць М. Д. Эффективность деятельности субъектов предпринимательства в современных условиях хозяйствования

Исследованы понятия «предприятие» и «эффективность хозяйственной деятельности предприятия». Сформировано собственное определение эффективности предприятия, которое представляет собой комплексную оценку конечных результатов использования основных и оборотных фондов, трудовых и финансовых ресурсов и нематериальных активов. В статье рассмотрена система показателей, используемых для оценки эффективности хозяйственной деятельности субъектов предпринимательства. Отражены основные структурные показатели деятельности субъектов предпринимательства Украины в 2008 – 2011 гг. Приведены расчеты относительных показателей деловой активности предприятий Украины. Определены причины ухудшения оценки деловой активности. Раскрыты наиболее убыточные сферы хозяйственной деятельности предприятий. Обоснованы основные инструменты повышения эффективности деятельности предприятия. Автором предложена система показателей для анализа эффективности производственно-хозяйственной деятельности предприятия, которая четко и более полно определяет сущность производственного процесса. Сделан вывод, что на предприятиях и других организациях и фирмах экономический анализ должен проводиться не менее одного раза в год и в установленном виде, результаты анализа должны дополнять отчеты предприятия, подготовленные для налоговой инспекции и органов статистики. В этих компетентных инспекциях должна сверяться достоверность и объективность анализа. Фирмы, которые не обеспечили объективного изучения своей деятельности, должны прекращать работу.

Ключевые слова: субъект ведения хозяйства, предприятие, предпринимательство, эффективность деятельности.

Рис.: 2. **Табл.:** 3. **Библ.:** 14.

Бедриниць Мирослава Дмитрівна – кандидат економічних наук, доцент, заступник завідувача кафедрою фінансів, Національний університет державної податкової служби України (вул. Карла Маркса, 31, г. Ірпінь, Київська обл., 08201, Україна)

E-mail: oksana_skvur@mail.ru

Bedrinets M. D. Efficiency of Activity of Entrepreneurs Under Modern Economic Conditions

The article studies the «enterprise» and «efficiency of economic activity of an enterprise» notions. It forms own definition of efficiency of an enterprise, which is a complex assessment of final results of the use of main and circulating funds, labour and financial resources and intangible assets. The article considers a system of indicators that are used for assessing efficiency of economic activity of entrepreneurs. It reflects main structural indicators of activity of entrepreneurs in Ukraine during 2008 – 2011. It provides calculations of main indicators of economic activity of Ukrainian enterprises. It identifies reasons of worsening of the assessment of economic activity. It reveals the most unprofitable spheres of economic activity of enterprises. It justifies main instruments of increase of efficiency of activity of enterprises. The author offers a system of indicators for analysis of efficiency of production and economic activity of an enterprise, which clearly and in more detail defines the essence of the production process. It draws a conclusion that an economic analysis should be conducted at enterprises and other organisations at least once a year and in an established form, and results of the analysis should supplement reports of an enterprise, which were prepared for tax authorities and statistics institutions. These competent authorities should compare authenticity and objectivity of the analysis. The firms that did not provide objective study of their activity should stop their activity.

Key words: economic subject, enterprise, entrepreneurship, efficiency of activity.

Pic.: 2. **Tabl.:** 3. **Bibl.:** 14.

Bedrinets Miroslava D. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Deputy Head of the Department of Finance, National University of State Tax Service of Ukraine (vul. Karla Marksa, 31, Irpin, Kyivska obl., 08201, Ukraine)

E-mail: oksana_skvur@mail.ru

Для економічного розвитку як окремих суб'єктів господарювання, так і економіки держави загалом необхідно, щоб процес виготовлення продукції був ефективним, тобто здійснювався в умовах оптимального (раціонального) витрачання виробничих ресурсів, мінімальних витрат та максимальній прибутковості виробництва.

Поняття ефективності є центральним в економічній науці, необхідно робити особливий акцент на ухвалення виробничих й управлінських рішень.

Проблема ефективності посідає важливе місце. Зацікавленість в цьому виникає на різних рівнях управління економікою – від власників приватного підприємства до керівників держави; ефективність не повинна досліджуватися у відриві від кінцевих результатів діяльності підприємств.

Питанню аналізу й оцінки ефективності діяльності підприємств присвячено багато праць вітчизняних і зарубіжних авторів. Так, дослідженням цих проблем займалися відомі вчені-економісти – Т. Хачатуров, Б. Плишевський, Р. Солоу, Е. Денісон, А. Анчишкін, П. Почкін, П. Хейне та ін. Питання діагностики стану господарської діяльності підприємств вивчали такі вчені, як: І. Бланк, А. Гречан, Ю. Василенко, А. Воронкова, Л. Костирко, Т. Косянчук, Л. Лігоненко, Н. Міценко, Є. Мних, О. Олексюк, А. Турило, М. Чумаченко, Г. Швиданенко та багато інших. Водночас, у працях економістів наразі немає єдиного підходу до розуміння сутності й змісту аналізу ефективності господарської діяльності, незважаючи на те, що це поняття досить широко використовують під час дослідження практично всіх проблем удосконалення процесу управління підприємством.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування сутності діяльності суб'єктів підприємництва, оцінювання її ефективності та формулювання напрямків покращення в сучасних умовах господарювання.

На всіх етапах розвитку економіки основною її ланкою є підприємство, де здійснюється виробництво продукції, відбувається безпосередній зв'язок працівника із засобами виробництва.

Згідно з Господарським Кодексом України підприємство – це самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому цим Кодексом та іншими законами [1].

Суть визначення «суб'єкт господарювання» полягає в тому, що підприємство є товаровиробником, трудовим колективом, який на професійній основі виробляє та реалізує свій товар з метою одержання прибутку. Як господарюючий суб'єкт підприємство здійснює виробничу, науково-дослідну, іншу господарську діяльність [2, с. 221].

Господарська діяльність включає як виробничу діяльність, у процесі якої виробляється продукція, виробниче народне споживання та інші матеріальні цінності, так і невиробничу діяльність, пов'язану з виконанням різних видів робіт, у тому числі науково-дослідних, надання послуг, результати яких відчужуються як товар.

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва України відобразимо в *табл. 1*.

Таблиця 1

Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва України в 2008 – 2011 рр.

Рік	Показники суб'єктів підприємництва, у тому числі				
	підприємства	з них			фізичні особи-підприємці
		великі	середні	малі	
1	2	3	4	5	6
<i>Кількість суб'єктів господарювання у відсотках до загальної кількості суб'єктів</i>					
2008	13,8	0,5	6,8	92,7	86,2
2009	13,1	0,5	5,8	93,7	86,9
2010	16,0	0,1	0,9	15,0	84,0
2011	20,4	0,1	1,2	19,1	79,6
<i>Кількість суб'єктів господарювання на 10 тис. осіб наявного населення, одиниць</i>					
2008	85	0	5	72	530
2009	88	0	5	75	579
2010	75	1	4	70	394
2011	74	0	4	70	290
<i>Кількість зайнятих працівників, тис. осіб</i>					
2008	9051,0	3594,3	3137,7	2237,4	3989,0
2009	8350,3	3278,7	2844,1	2152,0	4223,5
2010	7958,2	3305,3	2507,2	2145,7	2814,5
2011	7793,1	3375,7	2346,6	2070,8	2371,4

1	2	3	4	5	6
<i>Кількість найманих працівників, тис. осіб</i>					
2008	8936,8	3594,2	3136,5	2156,8	1538,9
2009	8228,2	3278,6	2843,1	2067,8	1559,3
2010	7836,4	3305,2	2506,3	2024,9	1009,4
2011	7712,4	3375,7	2345,6	1991,1	1045,5
<i>Обсяг реалізованої продукції, (робіт, послуг), млн грн</i>					
2008	3019046,7	1344754,3	1177609,4	492378,7	204951,6
2009	2745801,8	1249361,4	1034749,3	456667,8	195952,5
2010	3366228,2	1640279,5	1241555,2	484393,5	230418,2
2011	3991239,4	2045185,8	1422415,4	523638,2	211215,8

Джерело: сформовано автором на основі [3].

За даними Державного комітету статистики України, на 01.01.2011 р. в Україні зареєстровано 51208 приватних підприємств, 1292 державних підприємств, 765 комунальних підприємств, 1234 іноземних підприємств та 149161 товариств [4].

Як відомо, характерною рисою ринкової економіки є переважання серед організаційно-правових форм об'єднань акціонерних товариств. Однак в Україні домінуючою формою є товариства з обмеженою відповідальністю, що складають 93,97% від загальної кількості, на той час, як частка акціонерних товариств добігає 5,75% (рис. 1).

Підприємництво як самостійна, ініціативна, господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку, виступає як особлива форма економічної активності. Основа підприємництва вільний вибір підприємцем видів підприємницької діяльності; самостійне формування програми діяльності, вибір постачальників і споживачів продукції, залучення матеріально-технічних, фінансових та інших видів ресурсів [5, с. 55].

Ефективність господарської діяльності підприємства – це економічна категорія, що відображає співвідношення між одержаними результатами від господарської

діяльності та витраченими на її досягнення ресурсами, причому при вимірюванні ефективності ресурси можуть бути представлені або в певному обсязі за їх первісною (переоціненою) вартістю (застосовувані ресурси), або частиною їх вартості у формі виробничих витрат (виробничо-спожиті ресурси). Якщо при цьому врахувати, що результати виробництва не лише є різноманітними, але й можуть бути представлені в різних формах: вартісній, натуральній, соціальній, то стає очевидною необхідність в ідентифікації категорії ефективності господарської діяльності відповідно до тих аспектів діяльності підприємства, які важливо проаналізувати й оцінити.

Фактично визначення ефективності господарської діяльності підприємства полягає в оцінці її результатів. Такими результатами можуть бути обсяги виготовленої продукції в натуральному чи вартісному виразі або прибуток. Але ж сама по собі величина цих результатів не дає змоги робити висновки про ефективність або неефективність роботи підприємства, оскільки невідомо, якою ціною отримані ці результати. Звідси для отримання об'єктивної оцінки ефективності господарської діяльності підприємства необхідно також урахувати оцінку тих витрат, що дали змогу одержати ті чи інші результати.

У табл. 2 наведені розрахунки відносних показників ділової активності підприємств України.

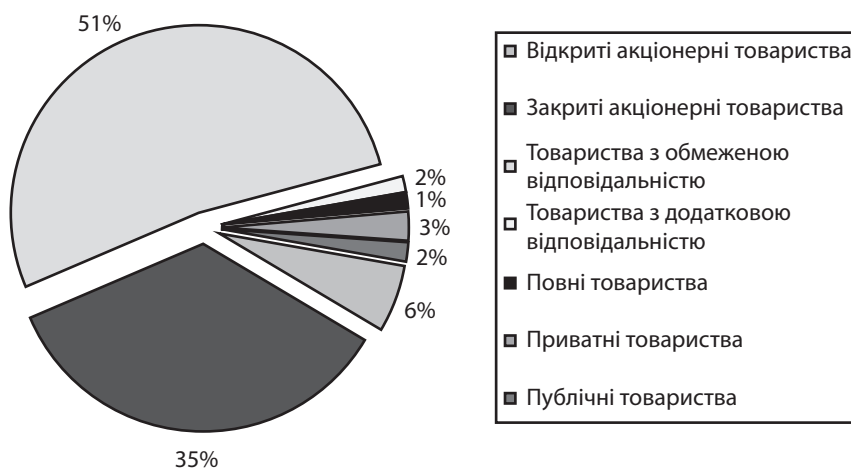

Рис. 1. Структура організаційно-правових форм господарювання в Україні станом на 1 січня 2011 р. [6]

Відносні показники ділової активності підприємств України у 2008 – 2011 рр.

Показник	Рік				Відхилення (+/-)		
	2008	2009	2010	2011	2009 до 2008	2010 до 2009	2011 до 2010
Коефіцієнт стійкості економічного зростання	збиток	збиток	збиток	0,01	-	-	-
Коефіцієнт реінвестування прибутку	збиток	збиток	збиток	0,99	-	-	-
Коефіцієнт оборотності активів	1,65	1,10	0,79	0,85	1,10	-0,31	0,06
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	2,44	2,24	1,55	1,60	2,24	-0,69	0,04
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	5,02	4,53	3,64	3,01	4,53	-0,89	-0,62
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	2,89	2,81	2,21	2,44	2,81	-0,60	0,23
Коефіцієнт фондівдачі	12,37	11,95	10,14	8,46	11,95	-1,81	-1,68
Тривалість періоду обертання активів, дня	401,83	327,15	457,62	425,16	327,15	130,47	-32,46
тривалість періоду обертання оборотних активів, дня	314,56	160,45	231,79	225,56	160,45	71,35	-6,23

Джерело: сформовано автором на основі [7].

За рахунок того, що у 2009 і 2010 рр. у сукупності підприємства України отримали збитки коефіцієнт стійкості економічного зростання і коефіцієнт реінвестування прибутку в ці роки не можна обчислити. У 2011 р. 98,7% чистого прибутку підприємств було реінвестовано. У цьому році чистий прибуток підприємств України становив 13906,1 млн грн, а дивідендів було сплачено на суму 175,8 млн грн. Коефіцієнт стійкості економічного зростання у 2011 р. становив 0,01.

За рахунок зниження чистого доходу (виручки) від реалізації продукції у 2010 р. показники оборотності у цьому році скоротилися. У 2011 р. ситуація дещо покращилася для показників оборотності активів (в тому числі оборотних) та власного капіталу.

Щодо загальної оцінки рівня ділової активності підприємств України, то варто зазначити, що у 2009 і 2010 роках спостерігалось погіршення ділової активності. Основними причинами погіршення оцінки стали збитковість підприємств, скорочення обсягів реалізації продукції, неефективність використання ресурсів, зростання фінансової залежності підприємств від позикових ресурсів. Для підприємств більшості видів економічної діяльності було характерно зростання операційного та фінансового циклів. У той самий час існують групи підприємств, які не розраховуються вчасно зі своїми боргами постачальникам. Негативною тенденцією також було скорочення показників оборотності. У 2011 р. відбулось покращення рівня ділової активності підприємств. Зокрема, було отримано чистий прибуток, більшість підприємств наблизились до виконання «золотого правила економіки», зросла оборотність активів і власного капіталу.

Треба акцентувати увагу на тому, що в Україні найбільша частка в загальному обсязі реалізованої продукції у вартісному виразі належить промисловості — 37,5% за січень – вересень 2011 р. Частка сільськогосподарської

продукції в 2010 р. становила 1,7% (30,4% — промислової продукції), а за січень – вересень 2011 р. — 0,014% [8]. Окрім того, майже половина — 49,5% вартості валового внутрішнього продукту України — створюється у промисловості. Відтак, доцільно розглянути показники фінансової безпеки промислових підприємств як основи національної економіки України.

За даними Державного комітету статистики України, кількість прибуткових підприємств у 2011 р. зросла порівняно з попереднім роком з 59% до 64% від загальної кількості підприємств. Зокрема, найбільше прибуткових підприємств у сфері сільського господарства, мисливства, лісового господарства (85,1%), сфері освіти (72,7%) та фінансової діяльності (67,9%) (рис. 2).

Найбільша кількість збиткових підприємств спостерігається у таких сферах, як операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям, надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльність у сфері культури та спорту та сфері будівництва. Найбільша кількість прибуткових підприємств у сферах виробництва електричного, електронного та оптичного устаткування (70%), виробництва шкіри, виробів зі шкіри (69,2%). Найменше прибуткових підприємств у таких сферах господарської діяльності, як виробництво та розподілення електроенергії, газу та води (40,2%) [9].

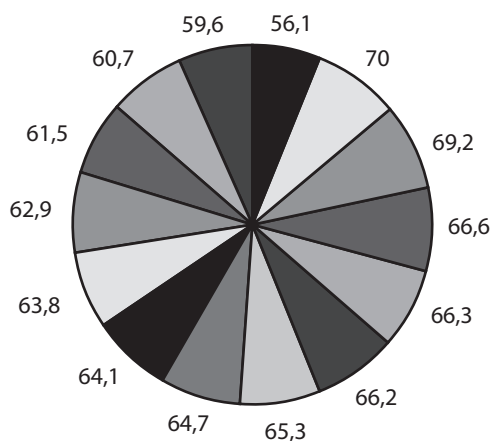
Таким чином, ефективним слід вважати підприємство, яке за мінімальний проміжок часу досягає максимальних результатів при мінімальному використанні ресурсів, використовує фактори внутрішнього та зовнішнього середовища з урахуванням інноваційного розвитку.

Для оцінки ефективності діяльності підприємства пропонується модель діагностики таких показників ефективності:

- 1) виробничої діяльності;
- 2) використання необоротних активів;

- 3) використання трудових ресурсів;
- 4) використання матеріальних ресурсів;
- 5) використання фінансових ресурсів;
- 6) розрахунків з дебіторами і кредиторами.

Статичний аналіз цих показників покаже досягнутий рівень ефективності діяльності підприємства. Ретроспективний, оперативний, прогнозний та комплексний аналіз через визначення факторів впливу на ефективність діяльності підприємства буде індикатором виявлення трансформаційних процесів відтворення ресурсів підприємства, а оцінка управління ефективністю діяльності підприємства через методи моніторингу, експрес-діагностики та моделі «результат-витрати» дасть об'єктивне визначення ефективності діяльності підприємства.

- виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування
- виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів
- машинобудування
- виробництво транспортних засобів та устаткування
- виробництво гумових та пластмасових виробів
- оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, крім меблів
- хімічна та нафтохімічна промисловість
- целюлозно-паперове виробництво, видавнича діяльність
- виробництво машин та устаткування
- хімічне виробництво
- легка промисловість
- металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів
- текстильне виробництво, виробництво одягу, хутра та виробів з хутра
- виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів

Рис. 2. Кількість прибуткових підприємств у % до загальної кількості підприємств [8]

Під системою діагностики слід розуміти єдність концепції, підходів, принципів, механізмів, технологій та конкретних алгоритмів постійного простежування цільових точок соціально-економічної системи підприємства. З цією метою пропонуються групи внутрішніх індикаторів – складових показників ефективності діяльності підприємства. Їх пропонується розробляти індивідуально для кожного підприємства з урахуванням його цілей і стратегій, що відображає пріоритети ефективного функціонування [10, с. 136]. Методика визначення рівня показників ефективності внутрішніх складових підприємства проводиться відповідно до запропонованого підходу (табл. 3).

При експрес-оцінці рівня внутрішніх індикаторів складових ефективності функціонування підприємства достатньо розглянути три-чотири ключових узагаль-

нюючих показники оцінки кожної складової внутрішніх індикаторів складових оцінки ефективності функціонування підприємства, при деталізованій оцінці кількість аналізованих показників може бути значно вищою.

Виходячи з цього, можна дати таке визначення ефективності: *ефективність підприємства являє собою комплексну оцінку кінцевих результатів використання основних і оборотних фондів, трудових і фінансових ресурсів та нематеріальних активів.*

У визначенні показників ефективності науковці пішли різними шляхами. У ряді видань фахівці консультативних фірм, які мають досвід впровадження систем показників ефективності, відзначають можливість її застосування та для оцінки ефективності заходів, що проводяться з метою розвитку підприємства.

На їхню думку, використання цієї методики для оцінки, наприклад, проекту автоматизації системи управління підприємством [11, с. 127] дозволяє визначити, наскільки він відповідає цілям цього підприємства. При цьому розглядаються фінансові та нефінансові цілі. У цьому й полягають, як вважають автори статей, перевага і новизна методики Д. Нортон і Р. Каплана. Але, на мій погляд, оцінки лише фінансових показників замало, потрібно приділяти увагу показникам, які характеризують саме виробничо-господарську діяльність підприємства.

Система показників для аналізу ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства повинна:

- ✦ відображати витрати всіх видів ресурсів, що споживаються на підприємстві;
- ✦ створювати передумови для виявлення резервів підвищення ефективності виробництва;
- ✦ стимулювати використання всіх резервів, наявних на підприємстві;
- ✦ забезпечувати інформацією стосовно ефективності виробництва;
- ✦ виконувати критеріальну функцію.

Отже, після проведених досліджень автор пропонує такий перелік показників аналізу та оцінки ефективності діяльності підприємства, що чітко та більш повно визначає сутність виробничого процесу:

1. Фондовіддача, фондомісткість, фондоозброненість, які характеризують забезпеченість виробничими фондами та їх вартісну значимість у виробництві.

2. Коефіцієнти вибуття, оновлення, оборотності, завантаження основних виробничих фондів, які характеризують використання виробничих фондів.

Групи внутрішніх показників ефективності діяльності підприємства

№ п/п	Напрями дослідження показників ефективності	Коефіцієнти оцінки ефективності	Схема розрахунку показників
1	Виробничої діяльності	Чистий прибуток на 1 працівника	Чистий прибуток / Середньорічна чисельність працівників
		Обсяг реалізації на 1 працівника	Виручка від реалізації / Середньорічна чисельність працівників
2	Використання необоротних активів	Коефіцієнт оновлення	Вартість оновлених основних фондів / Загальна вартість основних фондів
		Коефіцієнт придатності	Залишкова вартість основних фондів / Первинна вартість основних фондів
		Фондовіддача	Обсяг виробництва / Середньорічна вартість основних засобів
		Фондомісткість	Середньорічна вартість основних засобів / Обсяг виробництва
		Коефіцієнт інтенсивного завантаження	Середньодобовий обсяг виробництва / Середньодобова виробнича потужність
		Коефіцієнт екстенсивного завантаження	Фактичний фонд робочого часу / Розрахунковий фонд робочого часу
		Коефіцієнт інтегрального завантаження	Коефіцієнт інтенсивного завантаження / Коефіцієнт екстенсивного завантаження
3	Використання трудових ресурсів	Середньорічний виробіток продукції одним робітником	Річний обсяг виробництва / Середньорічна чисельність працівників
		Трудомісткість продукції	Середня кількість годин, відпрацьованих одним працівником / Обсяг виробництва
		Індекс продуктивності праці	Середній виробіток за звітний період / Середній виробіток за базисний період
		Питома вага заробітної плати у витратах підприємства	Витрати на оплату праці / Витрати підприємства
4	Використання матеріальних ресурсів	Коефіцієнт забезпечення матеріальними ресурсам	Вартість фактично отриманих матеріалів / Планова потреба в матеріальних ресурсах
		Матеріаловіддача	Сума матеріальних витрат / Вартість виробленої продукції
		Матеріаломісткість	Вартість виробленої продукції / Сума матеріальних витрат
		Коефіцієнт обертання запасів	Вартість реалізованої продукції / Вартість запасів
5	Використання фінансових ресурсів	Коефіцієнт повернення капітальних вкладень	Капітальні вкладення / Середньорічний грошовий потік
6	Стану розрахунків	Коефіцієнт динаміки дебіторської заборгованості	Сума дебіторської заборгованості / Обсяг продажів у кредит
		Коефіцієнт динаміки кредиторської заборгованості	Сума кредиторської заборгованості / Обсяг закупівлі в кредит

3. Продуктивність праці, трудомісткість, продукція – саме ці показники необхідні для визначення ефективності використання трудових ресурсів.

4. Показники рентабельності (рентабельність основних виробничих фондів, рентабельність власного капіталу, рентабельність продукції) показують, наскільки ефективно був проведений процес виробництва та взагалі успішність діяльності підприємства.

Проблема визначення ефективності підприємства та пошуку шляхів її підвищення є складною і такою, що важко формалізується. Адже будь-яке підприємство –

це складна система, яку важко спростити, не втративши при цьому її суттєвих характеристик. Тому сподіватися, що можна дістати просту й легко зрозумілу схему аналізу, яка давала б змогу отримувати бажаний результат в усіх випадках, було б не зовсім правильно.

Насправді ці проблеми комплексні, отже, для їх вирішення слід застосовувати комплексний, системний підхід, ретельно досліджуючи всі підрозділи, служби підприємства та ті процеси, які в них відбуваються.

Тільки на основі системного аналізу можна отримати справді адекватну оцінку стану справ на підпри-

емстві та розробити ефективні заходи щодо його поліпшення [12, с. 300].

Слід зазначити, що на підприємствах та інших організаціях і фірмах економічний аналіз повинен проводитись не менше одного разу на рік і в установленому вигляді, результати аналізу повинні доповнювати звіти підприємства (об'єкти аналізу), підготовлені для податкової інспекції та органів статистики. У цих компетентних інспекціях повинна звертатися достовірність і об'єктивність аналізу. Фірми, які не забезпечили об'єктивного вивчення своєї діяльності, мають припинити свою роботу [13, с. 248].

ВИСНОВКИ

У процесі аналітичного дослідження ми виявили зміни абсолютних і відносних величин показників, що характеризують результативність здійснюваної господарської діяльності. Суб'єкти підприємництва показали, що формування у достатньому обсязі фінансових ресурсів, капіталу та їх раціональний розподіл і використання є необхідною умовою прибуткової діяльності будь-якої господарюючої одиниці. Нестача фінансових ресурсів негативно впливає як на виробничу, так і на фінансову діяльність підприємств, зумовлюючи зменшення можливостей фінансування подальшого їх розвитку, скорочення надходжень до бюджету, виникнення та зростання заборгованостей перед суб'єктами господарювання, погіршення кінцевих результатів діяльності.

Успішна реалізація запропонованих шляхів щодо покращення діяльності суб'єктів підприємництва вимагає проведення відповідних заходів на загальнодержавному рівні. З тих, що сприятимуть позитивним змінам у структурі капіталу підприємств, активізації їх фінансової діяльності, вважаємо, можуть бути такі:

- ✦ створення політичного середовища, яке позитивно впливатиме на розвиток саме малого та середнього підприємництва;
- ✦ постійний моніторинг реалізації політики сприяння розвитку суб'єктів підприємництва через відстежування стану становлення малого та середнього підприємництва;
- ✦ створення сприятливого інвестиційного клімату в державі збільшить обсяги інвестицій у малий та середній бізнес та активізує діяльність суб'єктів підприємництва. У цьому контексті доцільним є вдосконалення методів і форм міжнародного співробітництва та формування позитивного іміджу країни;
- ✦ на загальнодержавному рівні варто створити умови для залучення коштів не лише вітчизняних і зарубіжних інвесторів, а й фізичних осіб в основний капітал суб'єктів підприємництва;
- ✦ фінансово-кредитна політика держави через надання малим підприємствам та індивідуальним підприємцям субсидій чи пільгових кредитів, пільг при оподаткуванні сприятиме розвитку малого підприємництва;
- ✦ пріоритети потрібно надавати таким суб'єктам підприємництва, які забезпечать максимально

можливе використання у процесі діяльності місцевих ресурсів та ефективне і раціональне їх використання, стабільні надходження до місцевих бюджетів, формування моделі зайнятості, яка найбільш відповідає специфіці трудового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці з урахуванням основних тенденцій, що відбуваються на регіональному ринку праці;

- ✦ доцільним є розроблення програм сприяння розвитку суб'єктів підприємництва на різних рівнях управління;
- ✦ сприяння розвитку ефективної регіональної інфраструктури малого бізнесу, яка забезпечуватиме інформаційні, консультативні та навчальні послуги щодо здійснення фінансової діяльності;
- ✦ сприяння розвитку системи підготовки висококваліфікованих кадрів для сфери фінансової діяльності, підвищення кваліфікації кадрів шляхом їх перепідготовки, стажування за кордоном;
- ✦ оцінювання стану розвитку суб'єктів підприємництва на території регіону й розроблення заходів щодо його розвитку на пільгових умовах у менш розвинених районах;
- ✦ проведення соціальних опитувань підприємців з питань оцінювання інвестиційного клімату, інформування підприємців про позитивний закордонний досвід функціонування малих підприємств через спеціальні сайти Інтернету або газети, радіо чи телебачення, активізація сприяння підприємцям у можливості отримання стажування за кордоном. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Господарський кодекс України: Ухвалений Верховною Радою України від 16 січня 2003 р. № 436-IV (зі змінами і доповненнями від 22.12.2011) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>
2. Зятковський І. В. Суб'єкти господарювання: економіко-правова характеристика / І. В. Зятковський // Вісник Хмельницького національного університету. – 2005. – № 32. – С. 221 – 224.
3. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України // Державна служба статистики України : офіційний сайт. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>. – Назва з екрану.
4. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. Турило А. М. Оцінка результативності ефективності продуктивності і збитковості підприємства [Текст] : монографія / А. М. Турило, А. А. Турило. – Кривий Ріг : Етюд-Сервіс, 2010. – 196 с.
6. Єдиний державний реєстр підприємств і організацій України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gorstat.kiev.ua/p.php3?c=953&lang=1>
7. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України // Державна служба статистики України : офіційний сайт. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>. – Назва з екрану.
8. Статистичний щорічник України за 2011 рік. – К. : Август Трейд, 2012. – 560 с.

9. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
10. Гречан А. П. Діагностика ефективності діяльності підприємства / А. П. Гречан, Н. Й. Радіонова // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2011. – № 10[164] – С. 56 – 61.
11. Каплан Р. С. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию. / [Д. П. Нортон]; под ред. Р. С. Каплана. – М. : ЗАО «Олимп-Бизнес», 2003. – 320 с.
12. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства : навч. посіб. / В. О. Мец. – К. : Вид-во КНЕУ, 2006. – 356 с.
13. Економіка підприємства : навч. посіб. / [Т. М. Литвиненко та ін.]; за ред. А. В. Шегди. – К. : Знання-Прес, 2005. – 431 с.
14. Господарський кодекс України: Ухвалений Верховною Радою України від 16 січня 2003 р. № 436-1V (зі змінами і доповненнями від 22.12.2011) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua>

REFERENCES

- “Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy [State Statistics Committee of Ukraine].” <http://www.ukrstat.gov.ua>
- “Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy [State Statistics Committee of Ukraine].” <http://www.ukrstat.gov.ua>
- Hrechani, A. P., and Radionova, N. I. “Diahnostyka efektyvnosti diialnosti pidpriemstva [Diagnostic efficiency of the enterprise].” *Visnyk Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu imeni Volodymyra Dalia*, no. 10[164] (2011): 56-61.

- Kaplan, R. S. *Sbalansirovannaia sistema pokazateley. Ot strategii k deystviu* [The Balanced Scorecard. From strategy to action]. Moscow: Olimp-Biznes, 2003.
- [Economic Code of Ukraine: Adopted by the Verkhovna Rada on 16 January 2003, № 436-1V]. <http://rada.gov.ua>
- Litvinenko, T. M. *Ekonomika pidpriemstva* [Business Economics]. Kyiv: Znannia-Pres, 2005.
- [Legal Act of Ukraine]. <http://rada.gov.ua>.
- Mets, V. O. *Ekonomichniy analiz finansovykh rezultativ ta finansovoho stanu pidpriemstva* [Economic analysis of financial results and financial condition of the company]. Kyiv: Vid-vo KNEU, 2006.
- “Statystychna informatsiia [Statistical information].” <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2011 rik* [Statistical Yearbook of Ukraine for 2011]. Kyiv: Avgust Treyd, 2012.
- “Statystychna informatsiia [Statistical information].” <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- Turilo, A. M., and Turilo, A. A. *Otsinka rezul'tatyvnosti efektyvnosti produktyvnosti i zbytkovosti pidpriemstva* [Evaluations of the effectiveness of enterprise performance and loss]. Kryvyi Rih: Etiud-Servis, 2010.
- “Yedyniy derzhavnyi reiestr pidpriemstv i orhanizatsii Ukrainy [Unified State Register of Enterprises and Organizations of Ukraine].” <http://www.gorstat.kiev.ua/p.php3?c=953&lang=1>
- Ziatkovskiy, I. V. “Sub'iekty hospodariuvannia: ekonomiko-pravova kharakterystyka [Entities: economic and legal description].” *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, no. 32 (2005): 221-224.

УДК 621

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

БОЖКО В. П., КАЩЄЄВА І. О.

УДК 621

Божко В. П., Кащєєва І. О. Аналіз сучасного стану машинобудівної галузі України

У статті досліджено сучасний стан машинобудівних підприємств України. Доведено важливість машинобудівної галузі, стан і рівень розвитку якої є основним з показників економічного і, насамперед, промислового розвитку країни. Виявлено основні проблеми, які постають у сучасних економічних умовах перед машинобудівними підприємствами та уповільнюють або взагалі призупиняють їх розвиток. На основі опрацьованого матеріалу були розроблені рекомендації щодо покращення стану та вирішення основних проблем машинобудівної галузі України.

Ключові слова: машинобудування, галузь, промисловість, економіка, продукція, потенціал.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 9.

Божко Валерій Павлович – доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» (вул. Чкалова, 17, Харків, 61070, Україна)

Кащєєва Ірина Олександрівна – аспірантка, кафедра фінансів, Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» (вул. Чкалова, 17, Харків, 61070, Україна)

E-mail: irina.kashcheeva@gmail.com

УДК 621

UDC 621

Божко В. П., Кащєєва І. А. Анализ современного состояния машиностроительной отрасли Украины

В статье исследовано современное состояние машиностроительных предприятий Украины. Доказана важность машиностроительной отрасли, состояние и уровень развития которой является основным из показателей экономического и, прежде всего, промышленного развития страны. Выявлены основные проблемы, которые возникают в современных экономических условиях перед машиностроительными предприятиями и замедляют или вовсе приостанавливают их развитие. На основании исследованного материала были разработаны рекомендации по улучшению состояния и решения основных проблем машиностроительной отрасли Украины.

Ключевые слова: машиностроение, отрасль, промышленность, экономика, продукция, потенциал.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Библ.:** 9.

Божко Валерий Павлович – доктор технических наук, профессор, заведующий кафедрой финансов, Национальный аэрокосмический университет им. Н. Е. Жуковского «Харьковский авиационный институт» (ул. Чкалова, 17, Харьков, 61070, Украина)

Кащєєва Ирина Александровна – аспирантка, кафедра финансов, Национальный аэрокосмический университет им. Н. Е. Жуковского «Харьковский авиационный институт» (ул. Чкалова, 17, Харьков, 61070, Украина)

E-mail: irina.kashcheeva@gmail.com

Bozhko V. P., Kashcheeva I. A. Analysis of Modern State of Engineering Industry of Ukraine

The article studies the modern state of engineering companies of Ukraine. It proves importance of the engineering industry, state and level of development of which is the main indicator of economic and, first of all, industrial development of the country. It reveals main problems of engineering companies, which arise under modern economic conditions and slow down or even stop their development. The studied material is used for development of recommendations on improvement of the state and solution of main problems of the engineering industry of Ukraine.

Key words: engineering industry, branch, industry, economy, products, potential.

Pic.: 1. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 9.

Bozhko Valeriy P. – Doctor of Sciences (Engineering), Professor, Head of the Department of Finance, National Aerospace University «Kharkiv Aviation Institute» named after M. Ye. Zhukovskiy (vul. Chkalova, 17, Kharkiv, 61070, Ukraine)

Kashcheeva Irina A. – Postgraduate Student, Department of Finance, National Aerospace University «Kharkiv Aviation Institute» named after M. Ye. Zhukovskiy (vul. Chkalova, 17, Kharkiv, 61070, Ukraine)

E-mail: irina.kashcheeva@gmail.com